

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Tretji članek.

NOREIAE AVG. SACR.

Že marljivi starinoslovec Ambrož Eichhorn omenja v svojih bukvah: „Beiträge zur älteren Geschichte des Herzogthums Kärnten, str. 41. in 42. (Celovec 1819) nekega rimskega kamna, kateri ima napis:

NOREIA I. . . AV. . . . . DE. . . . . AVG. . . . . P. . . . . pa ne, da bi nam ga bil razložil. Spomenik ta je bil najden na ravnici med Pulščno (Pulst) in Bistrico na Koroškem in je pozneje prenešen bil v kosarnico gosp. Cajlingerja v bistriški dolini, kjer za podlogo kovačjemu naklu služi. Nad vratmi stare cerkve sv. Urha v srednjem Koroškem je drug napis, kjer se imé Noreia Isis najde. Celi napis pa se glasi takole:

NOREAE ISIDI FECIT A TREBONIVS.

Do leta 1848 sta ta dva napisa na Koroškem edina bila, kjer se ime Noreia nahaja. V omenjenem letu se je blizu grada hohenstajnskega drug spomenik našel, kateri, kakor njegova podoba kaže, je naj beržeje za kak žertvenik služil. Na tem kamenu je malo podnožje viditi — znamenje, da je na njem kakošna podoba stala. Na prednji strani podnožja je napis NOR. . . zapaziti. Pod gradom hohenstajnskim *) se vleče star zid, in ravno tistega leta so našli drug kamen z napisom:

NOREIAE AVG. SACR. Q. FAIVS MODESTVS DOMO ROMA DEC AL I. AVG. THRACVM PHIALAM ARGENT. P. II. EMBL. NOREIAE AVREA VNCIAS DVAS D. D.

to je: Noreiae augustae sacrum. Quintus Fabius Modestus domo Roma dicurio alae primae augustae Thracum phialam argenteam pondo duarum librarum. Emblemata Noreiae aurea uncias duas dono dedit, — ali slovenski: Noreji slavni posvečeno. Quint Fabi Modest domom iz Rima dekurio (desetnik) krila pervega slavnega Trakov šalico sreberno težko dve libri. Kinčarije Noreje zlate težke dve unci v dar dal.

Emblemata tudi Crustae imenovane so bili pri starih mytičke predstavljenja v reliefi — kinčarije na posodvah.

Drugi ravno tam najdeni kamen ima napis:

ISIDI NOREI . . . V. S. L. M. PRO SALVTE Q SEPTVEI CLEMENTIS CON. FER. N. P. D. ET. TI. CL. HERACIAE ET. CN. OC. A SECVNDI PRO FER. Q. SEPTVEVS VALENS PRO. FERR.

to je: „Isidi Noreae votum solvens libenter merito pro salute Quinti Septuei Clementis conductoris ferri Numini propitio dedicavit et (pro salute) Titiae Claudiae Heraciae et Onei Ocii ac Secundi procuratorum ferri Quintus Septuens Valens procurator ferri“ — ali slovenski: Isidi Noreji radovoljno storjeno obljubo po dolžnosti rešivši je jemavec železne dače Quint Septuej Valens dobrotljivemu božanstvu (ta spomenik postavil) za srečo Quinta Septueja Klementa najemnika železnih rud, ter Ticije Kladije Heracije in železne dače jemavcev Kneja Ocia Sekunda in Kvinta Septueja Valenta.

Dalje se ime boginje Noreje na nekem kamenu v Celi, in sicer v tej obliki nahaja:

MARTI HERCVLI VICTORIAE NOREIAE.

Tudi v nižnem Bavarskem in sicer v vasi „Weichmörting“ deželne sodije „Rothalmünster“ so našli kamen z napisom:

NOREIAE SACRVM itd. **)

(Glej Iv. Heffner's römisch. bair. inschriftliche und plastische Denkmäler Nr. XXXIII. pag. 221).

*) Glej zgodovino teh kamnov v knigi „Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie, herausgegeben vom historischen Vereine in Kärnten. 2. Jahrgang od strani 1—19 in 97—110.

**) Ta spomenik je postaviti dal desetnik kohorte Breukov, kateri

Iz vsega tega se vidi, da je Noreja ime boginje in sicer slične egiptski Isidi. Kar ostroumni Mone o celtiških božanstvih govori, to tudi velja od slovenskih, namreč: Die celtischen Religionen wurden nur in die Hausreligion der Römer aufgenommen, nicht in die des Staates, und die hauptsächlichsten Götter kommen fast niemals auf den Steinen mit ihren eigenthümlichen, sondern immer mit den römischen Namen vor. Jene Wesen, für die es im römischen Glauben wahrscheinlich keine Gegenstücke gab, behielten auf den Inschriften ihre celtischen Namen, die aber Parallelen hatten, kamen mit beiderlei Benennungen zugleich auf die Steine (glej Mone: Geschichte des Heidenthums im nördlichen Europa II. 340.)

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Dobruča.

Kar so Rusi čez Donavo na turško zemljo v Dobručo prišli, se veliko govori od Dobruče in se bo še več govorilo, ker utegne marsiktera huda hitva še tukaj biti in ker od tod se pride do mnogih imenitnih turških terdnjav v Bulgarii, kakor do Silistre, Varne, Šumle itd.

Dobruča (nekdaj Scythia minor, zdaj navadno dežela Tatarov imenovana) je severno-izhodni del turške dežele Bulgarije. Dobručo mejí od ene strane Donava, od druge pa černo morje, in le od ene strani se stika s suho zemljo Bulgarije, — je tedaj polotok. Unstran Donave leži bolj na široko Valahija z Moldavo, zgor pa rusovska dežela Besarabija; tukaj gori, kjer se Donava, ko ste se reki Seret in Prut v njo iztekle, zavije proti črnemu morju, se razdelí v 7 strug, med katerimi je struga Sulinska poglavitna, in po teh strugah se izliva v černo morje. V tem severno-izhodnem delu je zavolj razlivov Donave zemlja silno močirna in se Delta Donave imenuje, ki od leta 1829, ko je Rus s Turkom mir sklenil, spada v oblast Rusov. V teh močvirjih razsajajo ob poletinski vročini naj hujši merzlice in vročnice, in na milione se izlega strupenih komarjev, ki strašno nadležjejo primorce in mornarje na ladjah.

Dobruča ima okoli 10.000 stanovavcev, ki so deloma bulgarski Turki (Turkomani), deloma Tatari, Gerki, Jermeni in Judje. Razdeluje se Dobruča v zgornjo in doljno; imenitniši kraji in deloma tudi terdnjave od zgoraj doli so: Mačin, Izakča, Dojan, Babadag poleg jezera Ramisa, Hiršova, Černavoda, Kostendže ob črnem morju, Rasova, Bazardčik. Nekteri celó Silistro, Varno in Šumlo prištevajo k Dobruči, al vse te mesta in terdnjave že leže dalje doli.

Med Černovodo in Rasovo je tisti imenitni nasip, ki ga je nekdanji rimski cesar Trajan od Donave (pri Černivodi) prek cele dežele proti črnemu morju (pri Kostendži) napraviti dal in se še dandanašnji Trajanov nasip (Trajanwall) imenuje. Ta nasip je v vojski zelo imeniten; proti unauji strani je graben vrezan, zahodna stran tega močnega nasipa ima pa jezera in močirno dolino Karaško ravno pred seboj; notrajni južni nasip se vleče tu in tam za 100, drugod pa tudi za 2000 korakov od severnega oddaljen.

Andersen pripoveduje od teh krajev, ki med Černovodo in Kostendžem leže, takole: „Kar pogled dá, se ne vidi nič drugega kot morje ali pa sila velike pustote (štepe); ne hišica se ne vidi, ne čeda, ne živa stvar

je v zemlji bavarski bil v posadki. Breuki (Breuci) pa so bili po Pliniju rod panonski, in ta spomenik je nam pričá za slovensčnost Panoncev in boginje Noreje. Glej: „Heffner das römische Bayern“ str. 105.

— vse je nezmerno polje. Blizo mesta smo vidili nekatere prostore, brez ograje, kjer je rež rastla, pa ne višja kakor trava in ravno take barve. Pozimi razsajajo tukaj večkrat hudi viharji in zameti, ki zaženó čede z njih pastirji vred čez štepe“.

Slovanski popotnik.

* „Milo nam je bilo na potovanju po Horvaškem na pokopališču v tergu Jaska brati nadgrobnico, v kateri vès ginjen starček umerli svoji ženici — 69 let stari — tako hvalo poje, da smo v teh gotovo serčnih in zatega volja resničnih besedah se sopet prepričali, da prava ljubezen zares sega čez grob“. S temi besedami so nam častiti gosp. J. L. Wurja podali sledečo nadgrobnico, ki so jo leta 1846 z dvema svojema prijateloma prepisali od besede do besede. Takole se glasi (starim in mladim možém v izgled) na sprednji strani:

Nut!

Ovdi počiva v snu mira do véka nepozabljena moja tovaršica predraga, krutoskerbljiva pri postu, nevtrudjena pajdašica. O moja! bila si vsigdar dobra gospodarica. Gde si! ij kam si se oddružila? ti od mene! o mila! zakaj si mene pri duši ij telu tak žuhko razžalila? Ti, o draga, koja si vu letu 69tom starosti svoje mene v suzah zatopila, serce si ranila moje. O Katarina! kak si me v černu zavila? Jeli! več i kada k meni povraš, kaži mi o mila! dan 17ti sečna leta 1841 za navék zaspala i Bogu dragomu dušu si dala.

Na drugi strani je zapisano:

Ti si z menom vsigdar složna bila 38tom letu družtva seni nigdar sbantuvana vu ljubavi prebivajuč do istine o mila! po žuhkoj smerti draga! od mene mentuvana. — Ah! kaj oču več sada tužen početi, nemvem ti draga drugu izreči nego za tobom o draga! moram tugovati, več nima kdo ovdi pomilovati niti moje žuhke suze obrisati, s tem tebi, o draga! duši lahko šeleći, milost od Boga žažgano proseci — istinski tvoj suprug za tobom tugujuči ostajem tebi nemiloma umirajuči S—.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Ljubljane. Ker visoko ministerstvo pripravlja za celo cesarstvo postavo za prostovoljno zložbo ali arondiranje zemljiš, je kakor drugod tudi slavno deželno poglavarstvo v Ljubljani vprašalo kmetijsko družbo: kaj ona meni o tem gledé na okoljšine krajske dežele, in ji postavilo nekatere vprašanja, na ktere naj odgovor dá. Ko je glavni odbor pred poprašal pomočnice svoje — podružnice — je prevdaril vse njih nasvete natanko in osnovo take postave predložil 28. dan p. m. slavnemu deželnemu poglavarstvu. Ker je vsak umen kmetovavec prepričan, da je velik dobiček na vsako stran, ako ima svoje zemljiše vkupej, ne pa raztreseno tam pa tam, bode gotovo vsak želel take postave, ktere namen pa nikdar ne bo, kakor visoko ministerstvo določno pravi, da bi gosposka kteremu gospodarju ukazala: naj zamenja ta ali uni del svojega zemljiša z drugim, ampak ta postava ima še le po tem v djanje stopiti, kadar se je sam gospodar ali po postavi predpisana večina gospodarjev oglasila pri gosposki in ji željo razodela po taki zameni. Da pa tudi en gospodar družemu gospodarju nobene nepravilne sile delati ne more, mora postava za vse primerke skerbeti. Zna biti, da bomo zamogli v „Novicah“ naznaniti: kaj je naša družba nasvetovala o tem, in s tem razjasniti to zadevo, ktera, v družih deržavah že stara, je za nas še nova.

Novičar iz mnogih krajev.

8. dan t. m. so pisali cesar gospodu ministru notranjih oprav, da se za praznovanje njih poroke pripravljajo po deželah celega cesarstva mnogotere slovesnosti, zlasti razsvitlevanja, za ktere bi se utegnili dosti dnarja potrositi; ker jim je pa znano, da je revšina po mnozih

krajih velika, serčno želé, da bi se vse take slovesnosti opustile in za nje namenjeni dnar podaril ubogim. — Nove kolkne marke bojo malane; v sredi bo znesek kolka (štampeljna); na vsakem listu, kteri se s tako marko štampelja, se mora prva versta pisma (ne pa nadpis) čez marko pisati, da je po tem takim marka le za to in nobeno drugo pismo veljavna. — Slavni nemški pesnik J. G. Seidel je složil novo cesarsko pesem v nemškem jeziku, ktero so cesar 27. dan p. m. poterdili in mu nek viteški križ Franc-Jozefovega reda podelili. — Do 31. sušca se je iz celega našega cesarstva oglasilo 700 obertnikov, ki bojo svoje blago poslali v Monakovo za razstavo. — Kakor je pri nas že zlo vroče in suho, še huje je v bolj južnih krajih; na južnem Francozskem ima mandelnovo drevje že za grah debel sad. Tudi na Rusovskem se je na Nevi že odtajal led, kar se o tem času od leta 1717 se ni zgodilo; finiški morski zaliv je ledú prost, — kmalo se bo tedaj v izhodnem morju začela vojska. Admiralu Napieru je angleška vlada ukazala, naj hitreje gré naprej. — Iz Dobruče, kjer imajo Rusi že nek 75.000 na več krajih postavljenih vojakov, se sliši, da se je pri Trojanskem nasipu huda vojska začela 2. dan t. m., al izid te vojske še ni znan. Omer-paša se je sam tje podal in bo 120.000 Turkov zbral v Bazardčiku, odkodar bo vodil vojsko; le 15.000 jih je pustil pod poveljstvom Musa-pašata za brambo Silistre. Pri Zimnici so bili Rusi zlo tepeni ter so zgubili 1000 mož. — Na Poljskem bo še ta mesec novo rekrutiranje. Rusovski car se nek misli s svojo rodovino iz Petrograda, ki je preblizo angleških bark, preseliti v Varšavo. Važna novica je (ako je gotova), da Rusi nasproti serbske kvartine v Radujevacu delajo čez Donavo most, da bojo unkraj Donave serbski breg obsedli. — Turška vlada je zdaj dovolila napravo Poljske čete. Za prvih 10.000 angleških vojakov, ki pridejo perve dni maja v Carigrad, bo dajala turška vlada vsak dan 10.000 funtov kruha, 10.000 funtov mesa (govejega in kostrunovega), 15.000 funt. ječmena in 15.000 funtov slame; plačila za to bo prejemale iz Londona. Francozka armada pride nek v kosarne v Skutari. Predsednik turškega ministerstva je za božjo voljo prosil francozkega generala in poročnika Baragueja: naj ostane saj en del zedinjenih bark v kanalu carigradskem, ker se je scerbati, da bi se staro-turška stranka ne spuntala zavoj kristijanom podeljenih pravie. Stari Turčini dobro spoznajo, da ta nova postava, po kteri imajo vsi prebivavci Turčije brez razložka vére v vsem enaki biti, je — konec Turčije; 11 milionov kristijanov proti 3 milione Turkov: rajtinga je lahka, da bodo Turki poturčani, ne pa kristijani peturčeni. — Število vstajnikov Gerkov znese nek že blizo 17.000 — Poslednji dunajski vladni list je oznanil važno novico: da vojska francozke in angleške vlade zoper rusovsko ni razderla edinih vodil, ktere imate zastran Turčije tudi austrijska in pruska vlada, in po kterih bojo vse štiri vlade tudi vprihodnje ravnale; podlaga teh vodil je celota turškega carstva, in bistveni pegoj zato je, da zapusti rusovska armada turške knežije.

Popravek.

V 25. listu v sestavku: „nošnja na plaščenici“ v 25. verstvi beri „si potegne penklo čez glavo do pasa“ namesto „si potegne penklo čez glavo do pod vrata“.

Loterijne srečke:

na Dunaju	} 8. aprila 1854:	78. 41. 60. 68. 49.
v Gradcu		5. 71. 70. 36. 7.

Prihodnje srečkanje bo na Dunaju in v Gradcu 22. aprila 1854.